

Módszertani ajánlások

a Szegedi tudósok hálózatban című digitális
oktatóanyaghoz

Az alábbi módszertani útmutató elsősorban pedagógusok számára készült, de az érdeklődő felhasználóknak is hasznos ismereteket tartalmazhat.

Az Szegedi tudósok hálózatban című digitális oktatóanyagot az SZTE Klebelsberg Könyvtár munkatársai készítették 2020/21-ben a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia (KDS) keretein belül.

Tartalomjegyzék

Pályázati célkitűzések.....	2
Módszertani ajánlások.....	2
I. Célok.....	2
II. Célcsoport.....	3
III. Az oktatási anyag bemutatása.....	3
IV. Megvalósulási lehetőségek.....	4
V. Tanulási folyamatok.....	4
VI. Időráfordítás.....	5
VII. Kapcsolódási lehetőségek a tananyagban.....	5
VIII. Ötletek a feldolgozáshoz.....	5

Pályázati célkitűzések

A kolozsvári egyetem Szegedre kerülésével az infrastrukturális feltételek megteremtése mellett a másik nagy kihívást a személyi háttér biztosítása jelentette. Az oktatói gárda egy részét a kolozsvári professzorok képviselték, hiszen sokan közülük családjukkal együtt Szegedre költöztek. Mellettük természetesen az egyetem kiteljesedésével és a különböző tanszékek megalakulásával, fejlődésével az ország minden tájáról érkeztek professzorok.

Az oktatói gárda országos hírvű tudósokból tevődött össze, a neveket oldalakon keresztül lehetne sorolni, néhány kiragadott személy a 20. századból: Sík Sándor, Csengery János, Horger Antal, Halász Előd, Szent-Györgyi Albert, Bay Zoltán, Riesz Frigyes, Trencsényi-Waldapfel Imre, Bálint Sándor, Kalmár László és így tovább.

A témát az ezredforduló környékén egyszer már feldolgozták kollégáink [Évfordulós Emlékcsarnok](#) címmel. Ezt a virtuális kiállítást szeretnénk megújítani és interaktívvá tenni a kitűzött tananyagfejlesztés keretében. Terveinkben olyan innovatív megjelenítési módok szerepelnek, mint a különféle szemantikus megoldásoknál előszeretettel használt hálózatos, gráfszerű megjelenítési forma. Ezt, a tudósok életét vizuálisan is feltáró gráfszerű megjelenítést az [SZTE Képtár és Médiatéka](#) szolgáltatásunkat is kiszolgáló Omeka szoftvercsomag egy erre a célra kifejlesztett bővítményének segítségével tervezzük megvalósítani. Úgy gondoljuk, hogy elképzelésünk kiválóan használható a digitalizált tartalmak oktatási célú újrahasznosítása során. A tananyagcsomag alapját szintén a digitalizálási terv során létrejött tartalmak, továbbá [korábbi virtuális kiállításaink](#), képtárunk és [egyetemtörténeti repozitóriumunk](#) fogja képezni.

Módszertani ajánlások

I. Célok

A Szegedi tudósok hálózatban című interaktív tananyag nem a címben megfogalmazott téma enciklopédikus kifejtésére vállalkozik, hanem annak szegedi gyökerű illusztrálására: szemléltetni kívánja, hogy a tudomány és a tudományos kutatók hálózatai hogyan épülnek fel, s egyben arra is példákat kínál, hogy ez a gazdag folyamat hogyan zajlott le éppen Szegeden, a szegedi egyetem elmúlt száz éves fennállása alatt.

Ezúttal nem a számítógépes hálózatokról és hálózati kapcsolódásokról lesz szó, hanem a természetes emberi és szakmai kapcsolatok rendszeréről, mindezt a számítógépes hálózatban ábrázolva és alkotva újra.

Az SZTE Klebelsberg Könyvtár [repozitóriumában](#) vagy [korábbi virtuális kiállításai](#) közt böngészve már korábban is sok érdekességre bukkanhatnak a téma iránt érdeklődők. A tudományos pályák előtti tisztelgésen túl helytörténeti nézőpontból is rendkívül érdekes az egyetemi élet elmúlt száz évének történetét kutatni. A tudományos műhelyek és életpályák bemutatásán keresztül a hazai tudománytörténet egy jelentős keresztmetszete tárul fel a bemutatásra kerülő anyagban.

II. Célcsoport

Az egyetemi polgárok mellett kiemelten a középiskolások, illetve esetenként akár az általános iskola felső tagozata számára is érdekesnek tűnik.

A feldolgozott témák alkalmasak a különféle ismereti területek összekapcsolására (például: történelem, földrajz, matematika valamint egészségtudományok.) Számos gazdag és példaértékű életút bemutatása hatással lehet a diákok pályaválasztási döntéseire. Mindemellett a tudományos műhelyek működésének közelebbi megismerése alkalmat teremthet az aktív figyelem felkeltésére és az élményszerű feldolgozására.

A hazai tudománytörténetben kiemelkedő jelentőségű a XX. század, hiszen számos felfedezés, kutatási eredmény vagy nemzetközileg is jelentős elismerés köthető az ekkoriban lezajlott szegedi kutatásokhoz. A digitális tananyag áttekintésével a diákok számára személyes közelségbe hozható mindez, az elvont tudós alakok élő és ható mintává válhatnak általa.

A tartalom lehetőséget ad akár a feldolgozható anyag szegmentálására és a csoport igényeinek, képességeinek megfelelő fejezetek önálló feldolgozására is. Ezt az interaktív felépítés és a minden egyes fejezet végén megtalálható ellenőrző kérdések, valamint az elsajátított tudást alkalmazó egyedi játékos feladványok teszik lehetővé. A tananyag a fokozatosság szem előtt tartásával épül fel, a feladatok strukturáltak: az egyszerűtől az összetettig haladva. Megvalósul a multiszenzorialitás, hiszen a képes és szöveges feladatok váltakozva kaptak helyet, de a rendszerezés, a gyakorlás és az ismétlés lehetősége is biztosított.

III. Az oktatási anyag bemutatása

A tudósok, a tudományokkal foglalkozók az idők kezdete óta keresték egymás társaságát. Olyannyira, hogy az akadémiák és iskolák története több ezer éves múltra tekint vissza és azt is tudjuk róluk, hogy nem csak a tanítványok kedvéért működtek ebben a formában, hanem az egymást megtermékenyítő kapcsolatok és inspirációk bonyolult rendszere miatt is. Barabási Albert-László ma már legalább húsz évre visszatekintő felvetései és munkálkodási nyomán pedig a hálózatba szerveződés valóságos új tudományterület lett, amely — többek között — azt vizsgálja, hogy a dolgok hálózatba rendeződése hogyan járul hozzá új minőségek létrehozásához.

A három példa, amit kidolgoztunk és elmélyítettünk, a fenti tételt és gondolatot három különböző módon is illusztrálja, miközben vállalásunk szerint arra is alkalmas, hogy önmagáért a dolog történetéért is bemutassa azokat.

Ez a három terület a következő:

- a híres és minimum százéves múltra visszatekintő szegedi matematikai iskola hálózati kapcsolódásainak története
- a nagy hagyományú szegedi gyógyítók két csoportjának, valamint azok generációinak és azok egymásra épülésének bemutatása
- a hetvenes években fellendült a magyar őstörténetre vonatkozó kutatások szerveződése

Mindezek alapján a címlapon hármasság elágazást építettünk ki, amelyet követve a három terület egymáshoz hasonló és mégis nagyon eltérő tudományos kutatói hálózatának bemutatása következik. A három terület azért is különbözik, mert a szerveződési módjuk is más: van köztük olyan, ami természetes úton jött létre és rétegződött az időben, s van olyan is, amit mesterségesen és felgyorsított szervezéssel hoztak létre.

Az ismeretek átadását, oktatási célú felhasználását a tananyagba szervesen illeszkedő interaktív elemek segítik. A tananyag minden egyes fejezetéhez kapcsolódnak ellenőrző kérdéssorok, tesztek, játékos elemek.

IV. Megvalósulási lehetőségek

- szervezett könyvtári foglalkozáson – kapcsolódó hagyatéki gyűjtemények bemutatása, visszakeresése pl. vetélkedő meghirdetésével
- tanórai keretek között – projektmunka részeként
- szabadidős tevékenységként – például akadályversenyként. Ez a felhasználók tárgyi tudására és térbeli tájékozódására, valamint a digitális kompetenciájukra alapozna. Lehetséges forgatókönyv: a diákok rejtvényekben kapják meg egy-egy tudós személyéhez kapcsolódó feladatokat. Ez biztosítaná azt a sorrendet, ahogy a gyerekeknek például le kellene fotózni mondjuk egy-egy emléktáblát, a róluk elnevezett utca névtábláját, az őt ábrázoló szobrot és az ott felbontott feladat megoldása vezetne a következő helyszínhez

Tantárgyköziség: könyvtárpedagógia, magyar nyelv és irodalom, történelem, régészet, hon- és népismeret; természettudományos tárgyak: matematika, biológia - orvostudomány.

V. Tanulási folyamatok

A fent említett ötletekre egyaránt jellemző a multitasking, valamint a tanulás játékos környezetbe (gamification) helyezése. A téma az alábbi kompetenciák fejlesztését segíti:

- tér- és időbeli koordináció fejlesztése
- digitális kompetenciák fejlesztése: kutatás és információmenedzsment
- induktív gondolkodás fejlesztése
- kreatív olvasás fejlesztése
- kreativitás fejlesztése
- memóriafejlesztés
- tantárgyközi kapcsolatok felfedezése
- problémamegoldó gondolkodás
- konstruktív társadalmi szerepvállalás készségének elsajátítása
- kritikai gondolkodás, problémamegoldás mintázatainak felismerése

A szókirakó, a képfelismerő és képkirakó játékok fejlesztik a logikai gondolkodást, a finommotorikát, a koncentrációt, a monotonitástűrést, a vizualitást, az észlelést, a térlátást és

tájékozódást, a kitartást, a kudarcűrést is. A tudásellenőrző kvízek a memória-fejlesztésben és az ismeretek rendszerezésében játszhatnak szerepet.

VI. Időráfordítás

Az egyes leckék 30-40 perc alatt áttekinthetők, a hozzájuk kapcsolódó feladványok, játékok kitöltésére további 10-15 perc elegendő. A teljes tananyag feldolgozása az egyén és a csoport képességeitől, a felhasználás céljától függően alakítható.

Összetettebb vagy versenyfeladatoknál, illetve projektmunka esetén való alkalmazáskor egyéb külső források használatát is javasolhatjuk (pl. lexikon, tankönyv, internetes források).

VII. Kapcsolódási lehetőségek a tananyagban

Történelem, irodalom, biológia, matematika tanításában a tudománytörténeti alapok bemutatásakor, művészettörténeti órákon; valamint szakképző intézmények esetében például turisztikai szaktantárgyak (kultúr- és vallástörténet, utazásszervezés, város-, országismeret) anyagához kapcsolható.

Hasznosítható az anyag felsőoktatásban való továbbtanulásban, a közép és emelt szintű érettségire való felkészülésben illetve a felsőoktatásban is, elsősorban szakirányú továbbtanulás esetében: például történelem, magyar, orvostudomány, matematika, illetve művészettörténet és turizmus szakokra való felkészülésben.

VIII. Ötletek a feldolgozáshoz

1. **Tudósok vidala – a középiskolásoknak meghirdethető verseny / játékos vetélkedő készülhet a tananyagok alapján.** Ezt a rendezvényt a magyar tudomány napjához (november 3.) vagy a kutatók éjszakájához (szeptember utolsó péntekje) lehetne igazítani.

A tananyag és a könyvtárban korábban készült [Évfordulós Emlékcsarnok](#) című virtuális kiállítás, valamint a Dóm téri Nemzeti Emlékcsarnok tudósainak megismerése **iskolai vetélkedő formájában**. A vetélkedőre résztvevő csapatok például sorsolás útján kaphatnák meg annak a tudósnak a nevét, akiről bemutatót (ppt, prezi) vagy plakátot kell készíteniük. Részfeladatok lehetnek: szelfi készítés a tudós szobrával, amihez kapcsolódhatna fotópályázat is (egyéni- vagy csoportfeladat). Az elkészült képek egy kiállítás anyagai is lehetnének. A feladat teljesítése során felmerülhetnek még: az SZTE Klebelsberg Könyvtár repozitóriumaiban való kutatás; az SZTE neves oktatóinak munkásságának prezentálása; interjú készítése: kérdések megfogalmazása egykor élt vagy most is tevékeny kutatónak.

2. Az SZTE Klebelsberg Könyvtárban zajló **SCleszta előadássorozat keretében** egyetemi oktatókkal, orvosokkal beszélgetni a gyógyítás-tudomány fejlődéséről, a szegedi elődökről.
3. **Internetes kutatómunka:** keressenek a diákok híreket ma zajló kutatásokról, tudományágak közötti együttműködésről, amelyek a tananyagban feldolgozott őstörténeti témakörhöz kapcsolódnak. Alkalmazzák keresésükhöz a témában kutató kortárs személyiségeket, a megtanult új kulcsszavakat.
4. **Ki mit gyógyított?** - ha rendelkezésre áll az iskolában anatómiai modell, akkor érdekes feladat lehet annak felhasználásával (ennek hiányában képek segítségével) társítani a szervekhez az azokat gyógyító szegedi orvosokat.
5. **Mester és tanítvány:** a tudományos életben ez a viszony rendkívüli fontosságú, melynek felfedezése játékos feladat lehet középiskolások számára a három tananyagban. A megtalált mesterekhez a tanítványaik megkeresése, majd a kapcsolat és a tudományos munkásságuk megbeszélése további összefüggések felfedezésére is lehetőséget ad.
6. A szegedi őstörténeti kutatócsoport, a matematikai iskola, a belgyógyászati és a sebészeti kutatások történetének bemutatása **iskolai pályaválasztási napon vagy az BTK / TTIK / ÁOK által meghirdetett tehetséggondozó tábor, illetve vetélkedő keretei között** is feldolgozásra kerülhet. A kari nyílt napokon is megjeleníthető, bemutatható. A témák kifejtése alkalmas a kapcsolódó tantárgyak iránt érdeklődő középiskolások ismereteinek bővítésére, az érdeklődésük felkeltésére.
7. **Érdekes kutatómunka alapja lehet** megtalálni a tananyagban felsorolt orvosi, gyógyászati módszereket. Azokat, amelyek a mai korban már nem ismertek, nincsenek használatban – illetve a mai, modern megfelelőiket.
8. **Rajzoljuk meg a matematika területeinek szegedi "életfáját".** [Segítség itt.] Érdekes módja lehet a témafeldolgozásnak, ha az egyes ágakhoz megkeresünk azt kutató szegedi matematikusokat.
9. **Készítsenek a diákok gondolattérképet.** A három bemutatott témakör mindegyike alkalmas lehet erre a feldolgozási módra, ami elősegíti a vizuális tanulást. Ez megvalósítható kézzel történő rajzolás útján vagy ingyenes, internetes alkalmazás segítségével is.

10. **Egyetem(történet)i kiadványok szerkesztéséhez forrásként:** a digitális és a digitalizált dokumentumok egyaránt lehetőséget kínálnak színvonalas broszúrák, ismeretterjesztő vagy népszerűsítő kiadványokhoz történő felhasználásra.

11. **Megemlékezések, ünnepi alkalmak információ-forrásként:** az oktatási anyagban összegyűjtött tudományos életutak és munkásságok ilyen széles körű, együttes feldolgozása eddig nem volt elérhető. Ez a gyűjtemény így alapot teremthet a hallgatói szervezetek és az egyetemi munkatársak számára vagy akár országsszerte különféle megemlékezések során való felhasználására. Készülhet például montázs a képanyagból, előadás vagy prezentáció a szöveges tartalomból.

12. **Emlékezetkultúra — a történeti vonatkozások megőrzése, tovább élése:** a tananyagban összegyűjtött forrásdokumentumok megőrzése és közzététele egyaránt fontos feladat. A jövőben lehetőség nyílik arra, hogy a felsorolt oktatók munkásságának mai jelentőségét újraértékeljük, az újabban előkerült dokumentumokkal a friss feldolgozások, a tudománytörténeti elemzések tárházának bővülését serkentsük.